

THEY SHALL NOT GROW OLD

Katonák voltak

ZALÁN MÁRK

PETER JACKSON KÜLÖNLEGES DOKUMENTUMFILMMEL TISZTELEG AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ BRIT KATONÁI ELŐTT.

A Nagy Háború négy évének számtalan mozgóképes feldolgozása létezik, ám nem túlzás kijelenteni, hogy Peter Jackson *They Shall Not Grow Old* (*Nem fognak megöregedni*) című munkája mind közül a legkülönlegesebb. Talán szokatlannak tetszik, hogy az a rendező, kinek a *Hullajót*, a *Gyűrűk Ura*-trilógiát, és a *King Kong* újabb feldolgozását köszönhetjük, ezúttal egy dokumentumfilmmel rukkolt elő, ám az éles váltás a szuperprodukciónról egy sokkal személyesebb hangvételű alkotás elkészítésére nem véletlen. Az új-zélandi születésű direktort ugyanis régóta foglalkoztatta az első világháború, e filmmel pedig 1910 és 1919 között a brit hadseregben szolgált nagyapja előtt kíván tisztelni, egyúttal feleleveníteni a hősök emlékeit.

„Mellőzi a száraz adathalmazást”

Jackson célja a katonák élményeinek minél hitelesebb illusztrálása volt. Konceptiója tökéletes kivitelezése érdekében éveken át ívelő, nem mindennapi kutató és előkészületi munkákat végzett. Először összegyűjtött tengernyi, köztük ritkán látható korabeli felvételt a londoni Birodalmi Hadi Múzeum archívumából, majd ezeket nemcsak minőségileg javította, hanem azért, hogy megszűntesse a szaggatott mozgást, digitálisan plusz képkockákkal egészítette ki, kiszínezte azokat, végül kiszélesítette a képarányokat, aminek köszönhetően a kamera előtt álló katonák minden mozdulata és gesztusa sokkal érzékeltetőbbé és természetesebbé vált. A realiztikus élmény még hatékonyabb megteremtése érdekében Jackson külön figyelmet szentelt a hangnak. Minden lövés, ágyúdörrenés, zörej hangját stúdióban vették fel és a már színezett felvételekhez igazították, de ami talán ennél is döbbenetesebb, hogy Jackson profi, szájról olvasó szakembereket kért fel arra, olvassák le, mint mondhattak a már felújított felvételeken látható katonák, az elhangzott mondatokat pedig hivatásos színészekkel szinkronizálták. Mindezt kiegészítik a közel hatszáz órányi hanganyagból kiválogatott, veterán katonákkal készült interjúk. A végeredmény egészen meghökkentő lett, még úgy is, hogy a színeshangos jelenetek csupán a film középső szakaszát teszik ki. Jackson mellőzi

a száraz adathalmazást, a helyszíneket és narrátorait nem nevezi meg, helyette csakis az emberre fókuszál. Dermesztő érzés látni a megelevenedett katonák tekintetét, ahogyan bevetés előtt a kamera felé integetnek, vagy éppen viccelődnek egymással.

A filmet azonban nem kizárólag technikai bravúrai, hanem sajátos perspektívája miatt is lebilincselő nézni. Részletesen megmutatja, ahogyan a lelkes brit fiatalok – sokan valódi korukat letagadva – jelentkeztek a seregbe, hogyan zajlott a kiképzésük, batyujuk miket tartalmazott, milyen egyenruhát viseltek, vagy miképpen élték meg a lövészárkok poklát. A veteránok beszámolóit olykor egészen döbbenetesek: vannak, akik szívesen emlékeznek vissza, és ha tehetnék, ismét kimennének a harcmezőkre, emellett hallhatunk beszámolókat olyan fogságba ejtett németekről, akik önzetlenül segítettek a sérültek elsősegély-ellátásában, de mindezeknél megrendítőbb az az általános közöny és mellőzés, ami a háború után hazatérő brit katonákat fogadta.

A *They Shall Not Grow Old* a Nagy Háborúnak csupán egy szeletét, a brit gyalogság tapasztalatait mutatja be. Nincsenek repülő, haditengerészeti, nem látni más, háborúban álló nemzet perspektíváját, ahogyan a hátország történéseit sem. Ennek magyarázata kézenfekvő, hiszen ekkora mennyiségű archív felvétel kiszínezésére nem lett volna anyagi keret, és habár a rendezőtől nem állnak távol a maraton hosszúságú művek, más események beemelése közel tizenkét órás filmet eredményezett volna. Nem túlzás kijelenteni, Jackson alkotása látványos és forradalmi előfutára az archív felvételek felhasználási módjának. Ha a film-ben látható eljárás további követőkre talál, akkor a huszadik század történelemformáló pillanatai a jövő generációi számára nem hézagos, egyhangú, fekete-fehér, hanem életszerű és szuggesztív felvételek lesznek. Többek között ezért sajnálatos, hogy e technikai szempontból filmtörténeti jelentőségű művet mindeddig egyik forgalmazó sem tartotta érdemesnek a hazai mozik műsorára tűzni.

THEY SHALL NOT GROW OLD – új-zélandi, 2018. Rendezte és írta: **Peter Jackson**. Vágó: **Jabez Olssen**. Gyártó: **House Productions / Wing Nut Films**. 99 perc.

